

menetelmäopas

TAIDE+TARINA

Työpajakokonaisuus eläkeikäisille ja erityistä tukea tarvitseville nuorille

Lappeenrannan yleinen kulttuuritoimi ja Kaakon taide

Tekstit: Anna Vilkuna, Maria Fomin, Tarja Heilimo, Tuulia Iso-Tryykäri ja Jenni Sokura

Kuvat: Anna Vilkuna ja Tuulia Iso-Tryykäri

Taitto: Markku Metso

Painopaikka: Saimaprint, 2014

SISÄLLYSLUETTELO

3	SISÄLLYSLUETTELO
4	TAITEEN JA TARINAN ALKU
4	Matkan varrella opittua
6	PAJOISTA SANOTTUA
7	ELÄKELÄISTEN TYÖPAJOJEN RUNKO
	ELÄKELÄISTEN TYÖPAJAKOKONAISUUS
8	Intro
12	Maalaus
14	Taidegrafiikka
16	Kolmiulotteinen
18	LAPSUUDEN LEIKKIKIVI KORUNA
19	NUORET TAIDE+TARINASSA
	NUORTEN TYÖPAJAKOKONAISUUS
20	Intro
20	Maalaus
22	Taidegrafiikka
24	Kolmiulotteinen ja sarjakuva
26	TAIDE+TARINA -TYÖPAJOJEN TAITEILIJAT

TAITEEN JA TARINAN ALKU

Tässä menetelmäoppaassa kerrotaan, miten järjestetään taide+tarina -työpajoja eläkeläisille sekä nuorten erityisryhmälle. Oppaan pääpaino on vanhuksissa, sillä heidän työpajakokonaisuuttaan kokeiltiin kolmella eri ryhmällä ja näin ollen malli on paremmin testattu ja toimivaksi todettu.

Taide+tarina -työpajojen tavoite oli tutustuttaa ihmisiä taiteen eri tekniikoihin ammattitaiteilijoiden ohjauksella, löytää teoksiin sisältöä kunkin omasta elämästä, voimaannuttaa taiteen, ja ryhmätyöskentelyn kautta. Näissä tavoitteissa onnistuttiin ja taide+tarina -työpajakokonaisuus soveltuikin erinomaisesti johdannoksi kuvataiteisiin, välineeksi etsiä uusi harrastus, uusien sosiaalisten kontaktien löytämiseen, ryhmäytymiseen.

Taide+tarina -työpajat toteutettiin Muutokset-projektin puitteissa syksyllä 2013 ja keväällä 2014. Lappeenrannan kaupungin yleisen kulttuuritoimen Muutokset-projektin tavoite oli tarjota monialaisia taidetyöpajoja nuorille ja vanhuksille. Työpajojen päämäärä oli tutkia, millaisia muutoksia eri sukupolvet eri elämän vaiheissa kokevat, mikä niissä on yhteistä, mikä erilaista ja mitä uusia merkityksiä ne saavat tässä ikäpolvivivertailussa. Tavoitteena oli myös luoda uudenlainen, eri ikäluokkia yhdistävä taidetyöpaja- ja palvelukonsepti, jolla saadaan vanhukset ja nuoret kommunikoimaan vuorovaikutuksellisesti toistensa kanssa ja oppimaan toisiltaan. Muutokset-projekti sai rahoituksen Opetus- ja kulttuuriministeriöltä ja sitä koordinoi Kaakon taide.

Ajatus nuorten ja ikäihmisten yhteisistä työpajoista ei osoittautunut onnistuneeksi ratkaisuksi ja loppujen lopuksi eläkeläisille ja nuorille järjestettiin omat työpajat. Eläkeläisten pajoihin osallistujat löytyivät lehtijuttujen ja -ilmoitusten kautta. Nuorten tavoittamiseen media ei sovellu yhtä hyvin ja siksi syksyn ryhmään etsittiin osallistujia eri verkostojen avulla. Koska avoin haku ei tuottanut tulosta, kevään nuorten ryhmä päätettiin toteuttaa valmiille ryhmälle koulun puitteissa.

MATKAN VARRELLA OPITTUA

Työpajojen intro-osuus ryhmäytti ja rohkaisi työpajalaisia. Vaikka se oli lyhyt, sen aikana ehdittiin myös käsitellä elämän tärkeitä kohtia syvällisestikin. Intron sato virtasi esiin myös muissa työpajoissa, ryhmän dynamiikassa, ilmapiirissä, keskusteluissa ja teoksissa.

Alkuperäisessä suunnitelmassa intropajaa seurasivat työpajat videosta, draamasta, grafiikasta ja korutaiteesta sekä sarjakuvasta. Syksyn työpajat osoittivat, että pelkistäminen on hyvä asia ja sen vuoksi seuraavassa työpajajaksossa keskityttiinkin intron jälkeen yksinomaan visuaalisiin taiteisiin. Draaman, joka oli aiheena hankala myös osallistujien liikuntaesteiden vuoksi, korvasi maalaus. Korutaiteen ja sarjakuvan sijasta päätettiin ottaa aiheeksi kolmiulotteisuus. Videotyöpaja oli mukana keväälläkin, mutta osoittautui, että se ei istu tämänkaltaiseen työpajakokonaisuuteen. Teknisen vaativuu-

tensa vuoksi videon tekeminen vaatisi runsaasti enemmän työpajakertoja kuin muut taiteen lajit.

Kevään työpajakerrat todistivat, että työpajat kannattaa järjestää ”yksi kerrallaan”, jotta asiat säilyvät muistissa. Vaikka kyse oli eläkeläisten kohdalla vapaaehtoisesta harrastustoinnista, oli hyvä, että heille oli tarjota selkeä lukujärjestys, jossa ei ollut valinnan vapautta.

Tekemisen into oli työpajoissa niin kova, että yksi ohjaaja sanoi (pilke silmäkulmassa), että onneksi näitä ei ole tämän enempää. Työpajakertoihin kuului myös kahvihetki, jonka kaikki kokivat hyväksi tauoksi, jonka aikana levähtää, vaihtaa lisää kuulumisia, kertoa mitä seuraavaksi tehdään. Kotoisan tilan lisäksi myös kahvinkeitto ja -juonti loi omaa ilmapiiriään. Yksi ohjaajista sanoikin: ”Rentouttaa, kun kahvinkeitin porisee.”

Eläkeläisryhmiin valittiin hieman yli 10 henkilöä, vaikka ryhmän maksimikooksi oli asetettu 10, koska runsaan kahden kuukauden työskentelyjakson aikana väistämättä ihmisiä jää pois esim. sairastumisten vuoksi.

Jokaisen työpajajakson lopussa käytiin läpi, mitä sen aikana tehtiin ja annettiin palautetta puolin ja toisin. Koko taide+tarina -rupeaman jälkeen järjestettiin ryhmille päättäjäiset, jossa kahvittelun lomassa katsottiin kaikissa pajoissa tehtyjä töitä ja puhuttiin siitä, mitä kukin oli saanut aikaan. Myös päättäjäiset oli voimaannuttava kokemus niin työpajalaisille kuin ohjaajillekin – tekemisen ja oivaltamisen riemu oli silmiinpistävää.

Työpajalaisilta kerättiin sekä sanallista että kirjallista palautetta. Sen mukaan he olisivat valmiita maksamaan työpajakerrasta 5-20 euroa.

PAJOISTA SANOTTUA

"Pidin yhdessä työskentelystä."

"Unohdin kivut ja säröt."

"Viihdyin hyvin, oli hauskaa."

"Hienoo."

"Kun on käyty läpi elämän tarinoita, ne ovat asettuneet jotenkin oikeaan mittasuhteeseen."

"Olen oppinut tuomaan omia ajatuksia kuvin paperille."

"Joka kerrasta jäi rauhallinen, voimaantunut ja hyvä olo."

"Opin uuden tavan nähdä maailmaa."

"Palautekeskustelu oli todella hyvä."

"Myönteinen ja innostava ilmapiiri."

"Sain uuden ystävän."

"Jaksoin pysyä pystyssä yksinäisyyden (mieheni kuolema) keskellä."

"Sain rohkeutta yrittää olla minä."

"Haluaisin jatkaa."

"Alan varmasti harrastaa ko. tekniikkaa."

"Olen etsinyt uusia kursseja, mille mennä."

"Kipsin rapsutus oli suorastaan koukuttavaa."

"Pystyin kertomaan sellaisia asioita, joita en ole kertonut läheisillenkään."

"Kuvittelin, että lapsuuteni oli onneton, mutta löysinkin siitä myös paljon onnellisia hetkiä."

ELÄKELÄISTEN TYÖPAJOJEN RUNKO

Työpajat toteutettiin kaksi kertaa viikossa (esim. ke-pe / to-la) klo 13-16 ja klo 11-14. Kolmen tunnin jakso kahvihetkineen osoittautui sopivaksi kestoksi.

INTRO

1. Info työpajakokonaisuudesta, tutustumisharjoitteita
2. Ryhmytymisharjoitteita
3. Oman menetelmän etsiminen

MAALAUS

1. Esittely & akryylimaalaus
2. Akryylimaalaus & akvarellimaalauksen valmistelu
3. Akvarellimaalaus
4. Akvarellimaalaus & palautekeskustelu

TAIDEGRAFIikka

1. Esittely & kohopaino
2. Kohopaino & kopiopainon valmistelu
3. Kopiopaino
4. Kopiopaino & palautekeskustelu

KOLMIULOTTEINEN

1. Esittely & metallilankatyöskentely
2. Metallilankatyöskentely
3. Kipsityöskentely
4. Kipsityöskentely & palautekeskustelu

PÄÄTTÄJÄISET

INTRO 3 x 3h

Tavoitteet: Työapajakokonaisuuteen tutustuminen, ryhmäytyminen, oman luovuuden ja omien tarinoiden löytäminen. Johdanto muihin menetelmiin.

Välineet: CD/MP3-soitin, paljon paperia, isoja siveltimiä, peitevärejä, värikyniä ja lyijykyniä, suojamuovia.

Jokaisen tapaamiskerran aluksi tehdään harjoitteita, joiden tarkoituksena on tutustua ryhmän muihin jäseniin sekä vähentää itsekontrollia ja paineita taiteen tekemiseen.

- **Nimileikit**
- **Swish-bäng-boing -leikki**
- **Näkymätön esine kiertää ringissä -leikki**

Huomioitavaa: Nauru ja hölmöily enemmän kuin sallittua. Työpajalaisia voi rohkaista samaistumaan neljävuotiaaseen, jonka innokkuudella ja uteliaisuudella voi tarttua asioihin. Tilaa tarvitaan liikkumiseen, mutta liikkumisen kohdalla pitää huomioida mahdolliset liikkumisesteet (kainalosauvat, huonot jalat, tms.).

1. KERTA: TAIDE+TARINA -TYÖPAJAN ESITTELY, TUTUSTUMIS- JA RYHMÄTYMISHARJOITTEITA

Kirjoitetaan paperille lauseita, lauseet kulhoon, näytellään tilanne käyttäen lappuja repliikkeinä. Ryhmän muut jäsenet päättävät, keitä henkilöt ovat ja missä. Esiintyjän ei tarvitse itse päättää mitään. Tavoitteena poistaa esiintymispainetta.

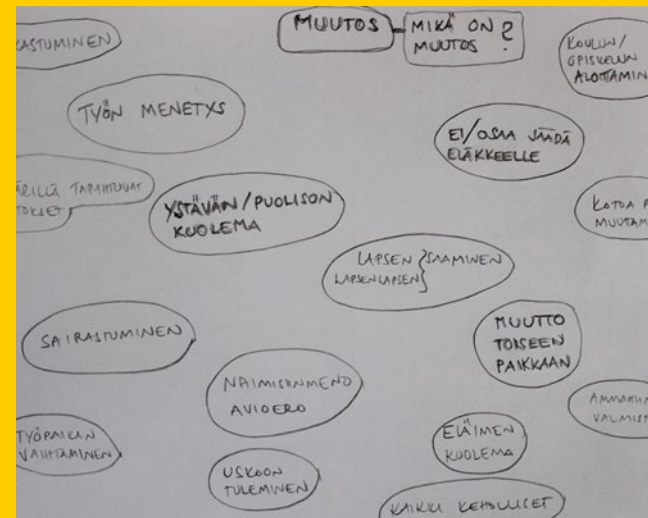
Yhteismaalaus syntyy yhteistyönä. Työpajalaiset vaihtavat paikkaa ja jatkavat toisten jälkiä.

Erilaiset lyhyet esitykset annetuista aiheista pareittain. Kyse ei ole ihan improvisaatiota, sillä tehtävää saa suunnitella hetken.

Tarina sana kerrallaan: Jokainen sanoo vuorotellen sanan niin, että syntyy tarina. Tehtävän tarkoituksena on oppia kuuntelemaan muita ja päästämään irti etukäteispäätöksistä, koska myös toiset määräävät tarinan kulusta.

Still-kuvat eri aiheista: Pienryhmä suunnittelee "valokuvasarjan", jossa itse esiintyy. Esimerkiksi viisi kuvaa annetus-aiheesta, kuten "ihmisen viisi tärkeintä ikää". Tavoitteena ryhmän sisäinen toiminta, neuvotteleva ja yhteiseen tulokseen pääseminen.

Ryhmäharjoitteiden tehtävänä on kasvattaa myös uskallusta.

2. KERTA: RYHMÄYTYMISHARJOITTEITA, OMAN TARINAN ETSIMINEN RYHMÄSSÄ JA YKSIN

Yhteismaalaus: Maalajaat kiertävät suuren paperin ympärillä maalaten, mitä haluavat. Paikkaa vaihdetaan ohjaajan merkistä. Tavoitteena improvisaatiotila, etukäteissuunnitelun ja itsekontrollin vähentäminen, "en mie osaa" -asenteen lieventäminen ja yksin tekemisestä luopumisen opettelu.

Pohditaan yhdessä, mitä muutos tarkoittaa ja millä tavoin se ilmenee: rakastumiset, vanheneminen, lapset jne.

Pohditaan, milloin lapsuus päättyi ja nuoruus alkoi, etsitään muutoksien ja käännekohtien hetkiä omassa elämässä.

Piirretään kartta omasta elämästä: Merkitään tärkeimmät hetket piirroksin, kuvin tai vain viivoin. Kartasta saa kertoa, mitä haluaa, mutta ei ole pakko jakaa mitään. Tarkoituksena on, että tekijä itse hahmottaa elämänsä ja ettei esimerkiksi viiva ole vielä päättynyt. Jos tekijä ei keksi mitään merkittävää, voi ohjaaja antaa vinkkejä esim. kaikki paikat, joissa olet asunut tai matkat joilla olet ollut.

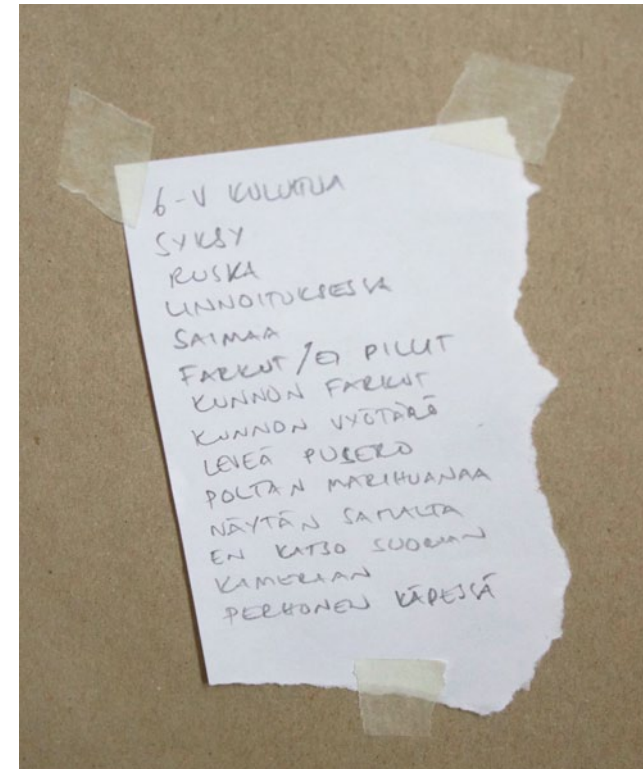
Piirretään oman lapsuuden ympäristön leikkipaikkoja ja kirjoitetaan, mitä leikittiin ja miten.

Tulevaisuuden "valokuva": Kirjoitetaan paperille, millaisessa valokuvassa haluaisi nähdä itsensä kuuden tai 10 vuoden päästä. Ohjaaja kyselee työpajalaiselta, millaisessa valossa, millaisissa vaatteissa ja asennossa hän on, mitä hän tekee, minkälainen ilme hänellä on jne. Ohjaaja kirjaa nämä paperille. Tavoitteena luoda omalle tarinalle myös tulevaisuus. Ohjaajan rooli rentouttaa ja ohjaa mielikuvaa eteenpäin.

3. KERTA: OMAN MENETELMÄN ETSIMINEN

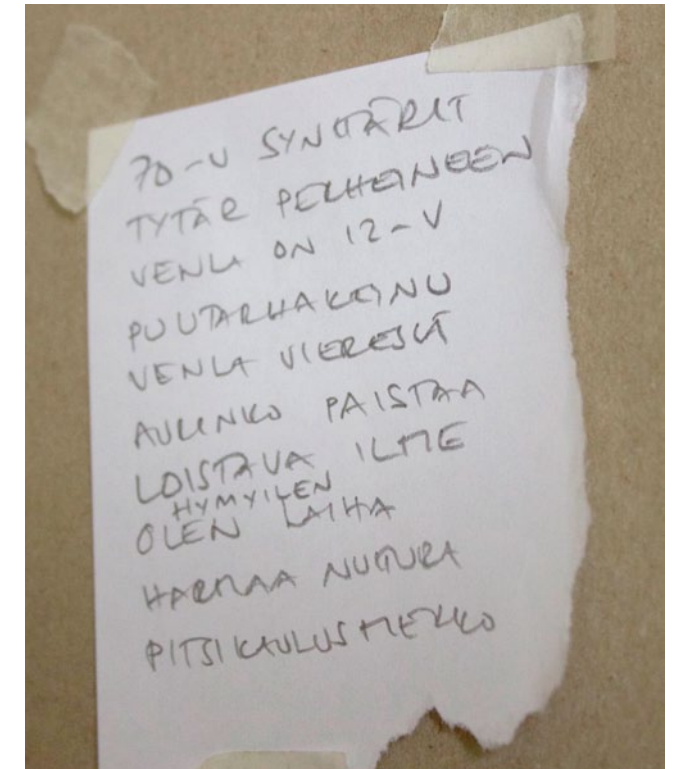
Väärällä kädellä -piirtäminen: Piirretään jutustelun lomassa "vasurilla". Tavoitteena vapautuminen kontrollista, rentoutuminen.

Pohditaan eri taiteenmuotoja ja millä tavalla oma tarina olisi mahdollisuus toteuttaa näkyväksi.

Pieni performanssi: Joku tavanomainen tilanne vietynä väärään paikkaan. Esim. ryhmä käy juomassa kahvia kadunkulmassa. Tavoitteena uskalluksen kasvattaminen. Ryhmäläiset tuntevat jo tässä vaiheessa toisensa ja luottavat toisiinsa.

Yhteenvedo ja palautekeskustelu sekä jatkotyöpajojen läpikäyminen.

MAALAUS 4 x 3h

Tavoitteet: Tutustua akryyliväriin sekä akvarelliin maalaus-tekniikkana, maalata teos kummallakin tekniikalla. Aiheet jokaisen omista kiinnostuksen kohteista/elämästä. Rohkaisu omien rajojen ylittämiseen.

1. JA 2. KERTA: AKRYYLI

Välineet: Akryylivärit, akryyliväriille soveltuvat siveltimet, maalauspohjia esim. valmiita kangaspahvipohjia ja akvarellipaperia. Vesikippoja, paletteja väreille, maalaustelineet (eivät kuitenkaan välttämättömiä).

Huomioitavaa: Riittävän laadukkaat materiaalit, jotta onnistumisen kokemukset eivät kaadu välineisiin.

1. KERTA: TEKNIIKAN ESITTELY, VÄRIHARJOITTEITA

Ohjaaja kertoo itsestään sekä akryylimaalauksessa käytettävistä materiaaleista ja tekniikasta.

Testataan pienelle pohjalle, miltä väri tuntuu. Tehdään pieniä värien sekoitusharjoituksia. Ryhmäläiset suunnittelevat maalauksia. Aloitetaan maalauksien teko.

Ohjaaja ohjaa jokaista ryhmäläistä henkilökohtaisesti sekä nostaa yleisesti esiin maalauksessa huomioitavia seikkoja.

2. KERTA: AKRYYLI JA AKVARELLIN VALMISTELU

Jatketaan ensimmäisellä kerralla aloitettuja maalauksia.

Lopuksi valmistellaan akvarellipaperi seuraavan viikon kertoja varten. Opetellaan akvarellipaperin pingottaminen vanerilevyille liimapaperilla.

3. JA 4. KERTA: AKVARELLI

Välineet: Akvarellivärit, akvarellipaperia, akvarelliin soveltuvat siveltimet, vaneri tms. levy paperin pingottamista varten, liimapaperia, vesikippoja, sumutinpullo tai vati akvarellipaperin kostuttamista varten.

Huomioitavaa: Akvarellipaperin pingottaminen pitää tehdä etukäteen, koska se ei ehdi muuten kuivua.

3. KERTA: TEKNIIKAN ESITTELY

Ohjaaja esittelee akvarellimaalauksessa käytettäviä materiaaleja ja tekniikkaa. Ryhmäläiset luonnostelevat kuvan valmiiksi edellisellä kerralla pingotetulle akvarellipaperille ja aloittavat maalaamisen.

Mikäli maalaus valmistuu pingotetaan uusi akvarellipaperi seuraavaa kertaa varten.

4. KERTA: AKVARELLI JA PALAUTE

Jatketaan edellisellä kerralla kesken jääneitä maalauksia tai aloitetaan uusi maalaus.

Jos aikaa jää, voi jatkaa vanhempia töitä kuten akryylimaalauksia.

Käydään läpi pajassa tehdyt työt ja ajatukset työpajasta. Mahdollisen kirjallisen palautteen kerääminen.

TAIDEGRAFIikka 4 x 3h

Tavoitteet: Tutustuminen koho- ja kopiopainoon, elävän ja vaihtelevan kaiverrusviivan sekä ja tilan ja erilaisten värimaailmojen löytäminen vedoksiin = ei tekniikkakokeilu vaan taideteoksen luominen. Myös maalauksellisuuden löytäminen grafiikasta, oman tarinan vahvistaminen. Ryhmytymisen ylläpito, vaikka kyse yksilötyöskentelystä, jossa yksilöohjausta tarvitaan paljon.

1. JA 2.KERTA: KOHOPAINO

Välineet: Linoman-muovilaatta, puukaiverrustaltat, kohopaino-öljyvärit, telat, japaninpaperi, saksia, syväpainoprässi ja vetokaappi, ruokaöljyä välineiden puhdistamiseen.

Huomioitavaa: Aluksi käytettiin akryy livärejä, mutta ne kuivuivat liian nopeasti. Ne korvattiin kohopaino-öljyväreillä. Varattava riittävästi aikaa työpajasta välineiden jälkihuoltoon. Tästä huolimatta tarve esi- ja jälkityöskentelylle.

Työpajassa työskenneltiin vedostusvälineiden mm. prässin vuoksi muista työpajoista poiketen grafiikanpajalla.

1. KERTA: TEKNIIKAN JA OHJAAJAN ESITTELY

Painolaatan kaivertaminen, värien telaus ja vedostusta, peilikuvan ihmettä.

Jatkovedostuksen suunnittelua; yhdestä laatasta voi vedostaa erilaisia teoksia värejä vaihtamalla ja tekniikkaa lisäämällä.

2. KERTA: TEKNIIKAN SYVENTÄMISTÄ

Syventävää vedostamista teemalla ”laatasta voi vedostaa erilaisia tunnelmia ja värimaailmoja”.

Taustaväripainamisessa (telaus) painetaan ehjällä, kaivertamattomalla laataalla taustavärejä. Samalla laataalla voi olla myös useaa eri väriä.

Sabluunatyöskentelyssä tarvittavat painolaatat leikataan paperista.

Yhden laatan tekniikassa samaa laattaa kaiverretaan ja painetaan, kunnes teos on valmis.

Kuvien valitseminen kopiopainotekniikkaa varten. Teeman mukaisesti valokuvat oman elämän varrelta (lapsuuden kuvia, rippi- ja hääkuvia, kuvia lastenlapsista, puolisoista, ystävistä, jne.).

Teosten loppukatselmus. Kirjoitetaan pieni tarina yhden vedoksen yhteyteen.

3. JA 4. KERTA: KOPIOPAINO

Välineet: Lasertuloste painolaattana valokuvasta tai tussipiirroksesta (jopa maalauksesta), arabikumi, syväpainovärit ja -paperit, sakset, syväpainoprässi, ruokaöljyä välineiden puhdistukseen, vedosten kuivaukseen painot.

Huomioitavaa: Tulosteen samoin kuin alkuperäisen kuvan on oltava tarpeeksi jyrkkäkontrastinen. Kuvat valittava ja kopioitava ennen pajaa.

1. KERTA: TEKNIIKAN ESITTELY

Kopiopainossa laattana käytetään tulostetta, joten painamiseen voi siirtyä heti. Painamisessa on menetelmänä ”märkää märeille” on parempi kuin kuivavedostaminen.

”Märkää märeille” -vedostuksessa käytetään vedellä kostutettua painoalustaa, kostutettua tulostetta ja kostutettua painopaperia. Kostutettu tuloste kestää useamman vedostuskerran. Kosteuden vuoksi vedokset kuivattava pahvien ja painojen alla.

2. KERTA: TEKNIIKAN SYVENNYYS

Otetaan mukaan yhdistelmätekniikat eli väritelaus linomanlaatan avulla ja sabluunatyöskentely.

Ohjaaja rohkaisee käyttämään realististen värien sijasta valokuviin ”kuulumattomia värejä”.

Teosten loppukatselmus. Mahdollinen kirjallinen palaute.

KOLMIULOTTEINEN 4 x 3h

Tavoitteet: Kehittää kolmiulotteisen muodon hahmottamista rautalangan avulla. Suunnitella ja valmistaa metallilankatyö sekä kipsinen reliefi (eli kohokuva eli korkokuva) oman taitotason puitteissa, löytää onnistumisen tunteita uuden ja erilaisen materiaalin parissa, kannustaa kokeilemaan ennakkoluulottomasti.

1. JA 2. KERTA: RAUTALANGASTA MUODOKSI

Välineet: Erilaisia rautalankoja (eri vahvuuksilla, eri väreissä yms.), erilaisia pihtejä sekä sivuleikkureita, kuumailmapuhallin, muovipusseja. Annettujen materiaalien lisäksi työpajalaiset voivat tuoda omia materiaalejaan.

Huomioitavaa: Joillakin kädet voivat kipeytyivät pihtien käyttämisestä. Kolmiulotteinen hahmottaminen hyvin erilaista, eri tasoista.

1. KERTA: ESITTELY, TEOSSUUNNITELMA

Koska kolmiulotteisuuden käsite voi jo olla vaikea, kannattaa näyttää esimerkkejä niin esittävistä kuin abstrakteistakin veistoksista, korutaiteesta jne. Työpajan vetäjä esittelee työkalut ja materiaalit sekä perustekniikat niiden käyttöön.

Pohditaan erilaisia aiheita ja pyritään tekemään suunnitelma rautalankateokselle ja aloittamaan sen valmistaminen. Myös kokeilukappaleita on mahdollista tehdä.

2. KERTA: TYÖSKENTELYN JATKAMINEN

Jatketaan ensimmäisellä kerralla aloitettuja teoksia tai aloitetaan kokonaan uusi.

Työpajalaiset voivat myös kokeilla muovin sulattamista kuumailmapuhaltimella rautalankohahmotelmien ympärille.

Työpajan vetäjä esittelee kipsiä materiaalina ja kertoo tulevasta pajapäivistä kipsin parissa. Kipsiä on mahdollista hyödyntää myös osana rautalankateoksia.

3. JA 4. KERTA: KIPSIIN TUTUSTUMINEN JA RELIEFI

Välineet: Kipsijauhe, sekoituskipot, vesi, kertakäyttölusikat, kaivertimet, rautalanka, pihdit, sivuleikkurit, raspi, kipsilevy-saha, pahvi, pakkausteippi, akryylimaalit, peitevärit, spraylakka, suojamuovi pöydälle.

Huomioitavaa: Erilaisen taitotason vuoksi on hyvä tarjota erilaisia toteuttamistapoja työpajalaisille. Kipsiteosten työstämistä voi jatkaa hyvin kotonakin ensimmäisen kerran jälkeen.

3. KERTA: ESITTELY SEKÄ LUONNOSTELU

Työpajan ohjaaja esittelee kipsin käyttäytymisen kaaren sekä työkalut malliesimerkin keinoin. Kipsin sekoittaminen näytetään myös käytännössä. Tämä pohjalta jokainen suunnittelee omaan tarkoitukseensa sopivan koon, muodon ja aiheen reliefille. Tuloksena pyritään valmistamaan kohokuva, jonka pystyy ripustamaan seinälle.

Kipsijauhe sekoitettiin kertakäyttökupeissa, jogurttipurkeissa yms. Valuaihiot tehdään pahvista leikkaamalla ja tilkitään pakkausteipillä. Kipsi valetaan suoraan suojatulle pöydälle.

Mahdolliset koukut taivutellaan aiemmilta kerroilta tutuilla työkaluilla- ja menetelmillä. Koukkujen pujottaminen valun.

Jäykistynyttä kipsiä työstetään erilaisilla pienillä kaivertimilla, puukoilla, raspilla ja kipsilevysahalla. Halutessaan reliefin voi maalata akryyli- tai peiteväreillä.

Ensimmäisellä kerralla pyritään tekemään vähintään kokeiluversio, jonka pohjalta varsinainen teos syntyy toisella kerralla.

4. KERTA: TEOSTEN VIIMEISTELY

Jatketaan edellisellä kerralla syntyneitä teoksia tai aloitetaan uusi.

Teosten viimeistelyä kaivertamalla, maalaamista, maalattujen teosten viimeistelyä spraylakalla.

Lopuksi katsotaan kaikkia teoksia yhdessä ja puhutaan siitä, mitä pajassa on tullut tehtyä.

LAPSUUDEN LEIKKIKIVI KORUNA

Syksyn työpajoissa eläkeläisryhmälle tarjottiin sekä sarjakuva - että korutaidetyöpajoja. Seijaa, joka osallistui työpajoihin syksyllä ja keväällä, jäi mietityttämään korun mahdollisuudet. Lopulta hän kysyi Jenni Sokuralta itselleen yksityistä työpajaa korun tekemistä varten. Mielessä oli lapsuuden leikkikivi ja kauan mukana ollut turkoosi kivi.

Riipus syntyi muokkaamalla hopealevystä kaareva linssi, joka kuvioitiin vasaroimalla ja kiillottamalla. Hopeaan kiinnitettiin pieni kivi, pala amatsoniittia.

NUORET TAIDE+TARINASSA

Nuorten ja eläkeläisten yhteiset työpajat eivät onnistuneet kahdesta eri syystä: ensiksikin nuoria oli vaikea tavoittaa avoimella haulla ja ne nuoret, jotka tulivat paikalle eivät motivoituneet työskentelystä itseään huomattavasti vanhempien ihmisten kanssa. Kun eläkeläisten elämäнкаari loppui draamaharjoitteessa hautajaisiin, nuorilla se loppui naimisiinmenoon. Nuorten ja eläkeläisten elämäkokemukset mureksineen olivat liian kaukana toisistaan.

Syksyn taide+tarina -työpajat jakaantuivat tämän vuoksi kahtia: eläkeläisten ryhmään, joka käsitteli kaikki aiheet ja nuorten ryhmään, joka paneutui draamaan ja videoon ja teki videon omavalintaisesta teemastaan – yksinäisyydestä.

Keväällä nuorten työpajaa haluttiin kokeilla perusteellisemmin ja siksi päätettiin valita valmis ryhmä. Valinta osui harjaantumisloukkaan, koska heidän opetussuunnitelmansa pystyi joustamaan työpajakokonaisuuden verran. Voisalmen koulun harjaantumisloukalla oli keväällä 2014 kahdeksan 13-16 -vuotiasta kehitysvammaista nuorta.

Nuorten kanssa tavoitteet olivat liki samat kuin eläkeläisryhmän eli oman luovuuden löytäminen, rohkaistuminen ja omasta elämästä ammentaminen sekä eri tekniikoihin ja taiteeseen tutustuminen ammattitaiteilijoiden ohjauksessa. Tarinallisuudessa nuorten kanssa ei liikuttu yhtä syvälle kuin eläkeläisryhmän kanssa iästä, tiukemmasta aikataulusta ja hahmottamisongelmista johtuen.

Työpaja oli kerran viikossa iltapäivällä ennen koulun loppumista ja se kesti kerrallaan vajaan kaksi tuntia. Työpajan toteutumiselle oli tärkeää etukäteistutustuminen luokkaan ja sen erityislaatuisuuteen. Luokan opettaja, Hanna Kaulio kertoi mm. että ohjeistuksen selkeyteen pitää kiinnittää huomiota. Työpajaohjaajat myös osin testauttivat ideoitaan etukäteen opettajalla ja saivat tältä lisävinkkejä.

Työpajoissa toimi taiteilijaohjaajan lisäksi aktiivisesti luokan opettaja ja avustajat eli kaikki aikuiset, jotka ovat muutoinkin mukana luokan arjessa.

Taide+tarina toi uusia tekniikoita, ihmisiä ja näkemyksiä luokan arkeen. Toisaalta työskentely harjaantumisloukan kanssa antoi paljon myös ohjaajille. Nuoret olivat avarakatseisia ja välittömiä tekijöitä, joita tavanmukaiset pidäkkeet eivät haitanneet.

INTRO 2 x 2h

Tavoitteet: Kuunnella ohjeita, muistaa ohjeita, hahmottaa toisten ja omaa kehollista tilaa, pitää hauskaa. Rohkaisu siihen, että kaikkea voi tehdä. Johdanto muihin työpajoihin.

Työpajassa tehdään erilaisia ryhmäharjoitteita. Ryhmäytymiseen ei ole tarvetta, sillä kyseessä on jo ryhmä. Jos kyse toisilleen tuntemattomista henkiöistä, työpajakertoja pitäisi olla ainakin yksi lisää.

1. KERTA:

-**Nimileikki:** Esitellään itsemme kuiskaten tai huutaen eli tehdään jotain tavallista epätavallisesti.
- **Kosketuspuhelin:** Lähetetään viestejä ringissä kosketamalla vieruskaveria. Viestit kiertävät, ei haittaa, jos niitä katoaa välillä. Virheistä ei rangaista vaan hassutellaan yhdessä.
-**Liikutaan yhdessä musiikin soidessa:** Ohjaaja huutelee numeroita, joihin jokaiseen liittyy joku liike.

2. KERTA:

Esine kiertää ringissä -harjoite (tai joku vastaava lämmitely).

Tehdään pieni esitys. Sovitaan joku tuttu aihe ja jaetaan ryhmä puoliksi. Harjoitteluaikaa noin 10 minuuttia. Esitetään pikkuesitykset toisille.

Kerrotaan tulevista työpajoista.

MAALAUS 3 x 2h

1. KERTA: MAALAUS AKRYYLIVÄREIN

Tavoitteet: Tutustua akryyliväreihin, tehdä kolmivärinen maalaus.

Välineet: Akryylivärit, akryyliväriille soveltuvat siveltimet, maalauspohjia (myös akvarellipaperi käy), vesikippoja, paletteja esim. kertakäyttölautasia väreille, essut tai muu suoja vaatteille, suojia pöydille, maalarinteippiä, sakset, kehykset (valmiit tai itse askarrellut).

Huomioitavaa: Ohjeet tulee olla yksinkertaiset ja selkeät. Jos käytössä ei ole valmiita kehyksiä, oppilaat voivat etukäteen askarella itse kehykset esim. pahvista.

Ohjaaja kertoo, mitä tänään tehdään ja esittelee materiaalit.

Maalaus aloitetaan kiinnittämällä paperi pöytään maalarinteipillä. Tämän jälkeen ohjaaja antaa jokaiselle erilaisen tyhjän kehyksen ja kehottaa miettimään, millainen maalaus kehyksiin sopisi. Ohjaaja pyytää oppilaita valitsemaan kolme väriä, joita he haluavat maalauksessaan käyttää.

Maalaus toteutetaan siten, että kaksi oppilasta työskentelee kerrallaan ohjaajan avustuksella.

Valmiille maalaukselle mietitään nimi. Lopuksi maalausten kuivuttua ne kiinnitetään ryhmän avustajien ja opettajan kanssa kehyksiin.

2. KERTA: MAALAUS POP-TAITEEN HENKEEN

Tavoitteet: Tutustua pienimuotoisesti pop-taiteeseen ja tehdä pop-taide -henkinen maalaus oppilaiden yhdessä valitsemasta aiheesta. Tarkoituksena on saada aikaan esittävä kuva siten, että siihen vaikuttaa mahdollisemman vähän jokaisen henkilökohtainen kyky luoda esittävä kuva.

Välineet: Samat kuin edellisellä kerralla ja lisäksi pesusienestä maalin töpöttämistä varten tehdyt ”töppärit” ja ohjaajan etukäteen valmistamat sabluunat oppilaiden valitsemasta aiheesta.

Huomioitavaa: Aihe pitää pohjustaa edellisellä kerralla, jotta ohjaaja ehtii tehdä tarvittavat valmistelut. Sabluunojen pesu vaatii apukäsiä.

Ohjaaja lähettää opettajalle etukäteen materiaalia pop-taiteesta. Oppilaat katselevat opettajan johdolla muutamia kuvia esim. Andy Warholin tuotannosta ja heille kerrotaan pop-taiteesta. Oppilaat miettivät yhdessä, mistä arkipäiväisestäkin esineestä voisi tehdä taideteoksen. Ohjaaja valitsee ehdotuksista yhden ja valmistaa siitä sabluunat.

Työpajakerran aluksi palautetaan mieleen, mitä pop-taiteesta on puhuttu ja ohjaaja esittelee valitsemansa aiheen sekä miten kuva tehdään.

Maalaus toteutetaan siten, että kaksi oppilasta työskentelee kerrallaan ohjaajan kanssa. Oppilaat valitsevat värit ja maalaus toteutetaan maalaamalla ensin pohjaväri ja tämän jälkeen kaksi väriä sabluunan avulla töpötteleillä.

Lopuksi katsellaan opettajan johdolla tällä ja edellisellä kerralla syntyneitä teoksia.

3. KERTA: AKVARELLI PÄÄVÄREILLÄ

Tavoitteet: Tutustua akvarellitekniikkaan, muistuttaa mieleen päävärit sekä värien sekoittaminen.

Välineet: Akvarellivärit, akvarellipaperia, vesikippoja, siveltimet, essut tai muu suoja vaatteille, suojia pöydille, maalarinteippiä.

Ohjaaja kertoo aluksi mitä tehdään ja kyselee ryhmältä mitkä ovat päävärit.

Ohjaaja opastaa oppilaita pareittain vesivärien käytössä ja kertoo samalla mitä värejä syntyy, kun päävärejä sekoitetaan keskenään.

Maalauksen valmistuttua teokselle mietitään nimi. Teosten loppukatselmus opettajan johdolla.

TAIDEGRAFIikka

3 x 2h

Tavoitteet: Työskentely kohopainotekniikalla aiheena ”voimaeläin”. Ohjattu yksintyöskentely osana ryhmää.

Välineet: Softis-pehmolevyt, kuulakärki- ja lyijykynät, nauhat, ruuvit, haarukat, vesiliukoiset akryylivärit, tela, vaahtomuovipaloja, kopio- ja japaninpaperi, sakset, suojat työtasoille.

1. KERTA: ESITTELY JA VOIMAEIÄIN

Taidegrafiikan esittely sanoin ja kuvin. Oppilaat valitsevat oman voimaeläimen, josta piirtävät laatan kokoiset luonnokset. Luonnosten tekemistä voi jatkaa työpajojen välissä. Luonnokset tehdään omilla pulpeteissa.

2. KERTA: VEDOSTAMISTA

Huomioitavaa: Henkilökohtaista vedostusvuoroa odotellessa oppilaat työskentelivät omilla pulpeteissaan. Vedostaminen tapahtui rauhassa ryhmän ulkopuolella ohjaaja-oppilas-yhteistyönä.

Toisella kerralla oppilaat piirtävät kuvan painolaattaan kynillä. Viivoja syvennetään ja pintaa rikotaan nautoilla, ruuveilla, haarukoilla yms.

Oppilas valitsee värit, jotka levitetään laatalle väritelalla. Kuva vedostetaan japaninpaperille käsillä hiertäen tai telalla kauliten.

Kerrotaan, mitä tehdään seuraavalla kerralla. Painolaatan jatkovedostuksen suunnittelua.

3. KERTA: SYVENTÄVÄÄ VEDOSTAMISTA

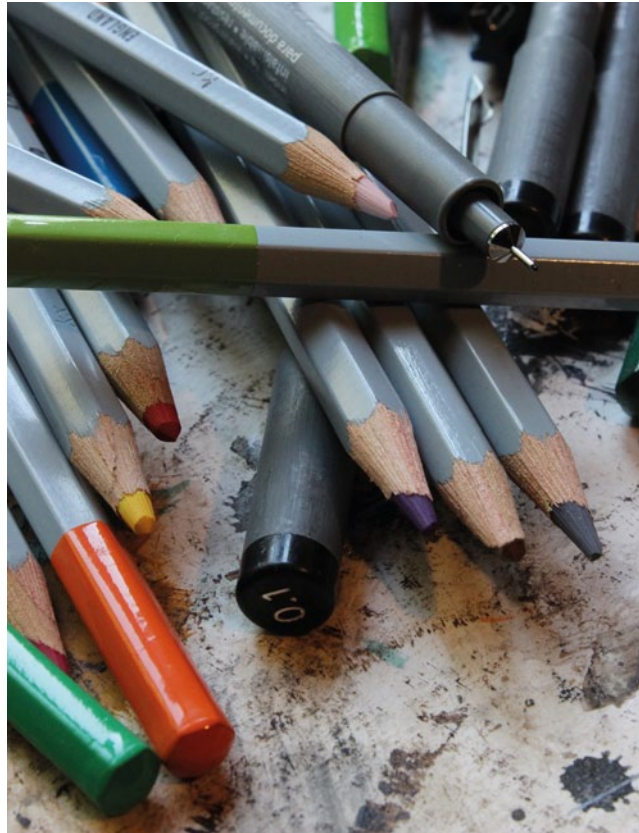
Huomioitavaa: Muiden työpanosta tarvitaan sabluunoiden valmistamiseen, sillä ohjaajan työpanos menee vedostamiseen.

Rakennetaan maisema tai tila sabluunatyöskentelyllä. Sabluunana toimii edellisellä kerralla painettu koevedospaperi, josta leikataan osia irti tai tehdään aukkoja. Vedostaminen tapahtuu oppilas-ohjaaja -yhteistyönä.

Jos aikaa jää, tehdään vedoksista näyttely. Mikäli aikaa ei ole riittävästi, näyttely tehdään jälkityöskentelynä. Käydään joka tapauksessa valmistuneet teokset läpi.

KOLMIULOTTEINEN 3 x 2h JA SARJAKUVA

1.-2. KERTA: SARJAKUVA

Tavoitteet: Tarinallisuuden hahmottaminen sarjakuvan keinoin.

Jokainen harjaantumisopetuksen oppilas suunnittelee ja luo oman sarjakuvahahmonsa ja suunnittelee kolme ruutua käsitävän tarinan hahmolle.

Välineet: Lyijykynät, teroittimet, pyyhkeumit, puuvärit, paperia, tusseja, valmiit kopioituneet sarjakuvaruudut.

Huomioitavaa: Ohjeiden ja alustuksen selkeys ja yksinkertaisuus niin esimerkeissä kuin ohjaajan puheessa. Tehtävien toteutuksessa huomioitava, etteivät kaikki osaa kirjoittaa tai lukea samalla tasolla.

Pyritään siihen että oppilaat tekevät mahdollisimman paljon itse, mutta autetaan tarvittaessa esim. jos oppilas ei osaa itse kirjoittaa tai työskentely pihtien kanssa ei onnistu.

1. KERTA: SARJAKUVAHAHMON LUOMINEN

Pajan vetäjä esittelee alussa yleisesti sarjakuvaa ja joitakin hahmoja esimerkkeinä, jonka jälkeen kertoo päivän tehtävästä ja toteutuksesta selkeästi ja kronologisesti.

Kaksi oppilasta kerrallaan tekee tehtävän yhdessä ohjaajan kanssa. Oppilaat saavat etukäteen valmistellun A4-paperin, jossa on selkeä mustareunainen ruutu.

Aluksi jokaisen kanssa puhutaan (usein kysymysten kautta) ja suunnitellaan hahmoa. Hahmo luonnostellaan ensin lyijykynällä ruutuun, sitten väritetään puuväreillä. Lopuksi piirros tussataan vetäjän tuomilla tusseilla.

Oppilaan kanssa puhutaan hahmosta ja kirjataan ruudun ympärille perustietoja hahmosta: mikä, missä, mitä tekee, ikä, tyttö/poika, lempivärit- ja ruoat jne., nimi, luonteenpiirteet.

Puhutaan seuraavasta kerrasta ja kerrotaan tuleva tehtävä eli kolmen ruudun sarjakuva, jossa nyt luotu hahmo seikkailee.

Tehdään toinen kierros oppilaiden kanssa ja konkreettisen paperiesimerkin kanssa luodaan juoni/käsitöskirjoitus hahmon tarinalle.

2. KERTA: SARJAKUVAN TEKEMINEN

Alussa käydään yhdessä sanallisesti läpi edellisen kerran tehtävät.

Kaksi oppilasta kerrallaan tekee ohjaajan kanssa tehtävää. Palautetaan mieleen luotu hahmo ja luetaan yhdessä käsitöskirjoitus. Piirretään kolmen ruudun sarjakuvaa aiemmalta kerralta tutuilla välineillä ja tavoilla sarjakuvaruutuuihin.

Lopuksi kaikkien sarjakuvat katsotaan yhdessä läpi dokumenttikameralla oppilaiden oman opettajan johdolla. Ohjaaja kommentoi sarjakuvia.

3. KERTA: KORISTELAATTA

Tavoitteet: Kolmiulotteisuuteen ja uuteen materiaaliin tutustuminen. Koristelaatan valaminen ja maalaaminen.

Välineet: Kipsijauhe, pihdit, sivuleikkurit, rautalanka, sekotuskippoja, vettä, lusikoita, peitevärit, siveltimet, suojamuovi pöydälle.

Huomioitavaa: Uusi materiaali voi olla pelottava esim. joku voi kokea sekoittamisprosessin hermostuttavana. Tämän vuoksi ohjeiden selkeys ja ohjauksen rauhallisuus erityisen tärkeää.

Aluksi kerrotaan yhteisesti ohjeet ja aikataulu, jonka jälkeen kaksi oppilasta kerrallaan työskentelee yhden pöydän ääressä ohjaajan kanssa.

Kipsin sekoittaminen käydään kohta kohdalta läpi samaan aikaan tehden. Sillä aikaa, kun kipsi imeytyy kupissa veteen, taivutellaan metallilangasta ripustuskoukku. Jähmettyvä kipsi valetaan muovipussin päälle lusikoiden kunkin oppilaan valitsemaan muotoon. Ennen kipsin kovettumista asetellaan koukku paikalleen.

Laattojen kovettumista odottaessa kaksi uutta oppilasta voi aloittaa työskentelyn. Lopuksi (taas kaksi kerrallaan) jokainen maalaa laatan pinnan peiteväreillä haluamallaan tavalla. Laatat jäävät koululle kuivumaan yön yli.

Käydään läpi päivän tekemiset.

TAIDE+TARINA -TYÖPAJOJEN TAITEILIJAT

Taidegraafikko TARJA HEILIMO

Tarja Heilimo on taidegraafikko, puupiirtäjä, verstastyöläinen. Hän käyttää teoksissaan talttaa, vanerilevyä, öljyvärejä, japaninpaperia ja syväpainoprässiä. Etelä-Karjalan taiteilijaseuran Grafiikanpajan pajavastaavana työskentelyn lisäksi Tarja on toiminut työpajaohjaajana taiteen hyvinvointia tuottavissa projekteissa mm. lasten ja nuorten kanssa.

Ohjaaja, draamapedagogi MARIA FOMIN

”Olen ohjaaja ja draamapedagogi eli ohjaan näytelmiä ryhmille sekä opetan näyttämötyöskentelyä. Erityisesti olen kiinnostunut fyysisestä ilmaisusta. Monen vuoden teatterissa olon jälkeen, olen työskennellyt freelancerina monien erilaisten ryhmien kanssa – ja pitänyt joka hetkestä.”

Kuvataiteilija JENNI SOKURA

Jenni Sokura on kolmekymppinen kuvataiteilija (AMK), joka keskittyy teoksissaan korutaiteeseen. Monipuolinen tekijä on kiinnostunut useista taiteenaloista ja materiaaleista. Erityisen lämmin suhde hänellä on sarjakuvaan.

Kuvataiteilija TUULIA ISO-TRYYYKÄRI

Tuulia Iso-Tryyväskylä on kuvataiteilija (YAMK) ja taidemaalari. Tuulia työskentelee pääsääntöisesti maalaten öljyväriillä kankaalle. Taiteessa häntä kiinnostavat erityisesti ihminen ja kuvataiteen loputtomat mahdollisuudet kuvata ja kertoa tarinoita elämästä.

TAIDE+TARINA TUTUSTUTTAÄ IHMISIÄ TAITEEN ERI TEKNIIKOIHIN AMMATTITAITEILIJOIDEN OHJAUKSELLA.

*Johdantokurssi rohkaisee, ryhmäyttää ja paneutuu työpajalaisten
omiin elämäntarinoihin, joista ammennetaan sisältöä teoksiin
kuvataidetyöpajoissa.*

*Taide+tarina -työpajakokonaisuus soveltuu johdannoksi
kuvataiteisiin, välineeksi etsiä uusi harrastus, sosiaalisten
kontaktien löytämiseen tai ryhmäytymisen keinoksi.*

